

Ярмолинецька центральна районна бібліотека
Краєзнавчий відділ

Ярмолинці
2011

У даному посібнику зібрані публікації про наших земляків-ліквідаторів, які усували наслідки Чорнобильської катастрофи.

Видання рекомендовано бібліотечним працівникам, учителям, учням, краєзнавцям та іншим категоріям читачів небайдужих до пам'яті та подвигу наших земляків.

Укладач: Москаленко В. М.

Комп'ютерний набір: Посвистак А. Б.

Відповідальна за випуск: Гриб М. А.

*.. І уже ні сина, ані мужа
Лиш розверстні зоряні поля...
Та пліч-о-пліч стали
Біль і Мужінсть
Дух і Воля
Небо і Земля*

26 квітня 1986 року... ця дата надовго залишиться в пам'яті людській. Аварія на Чорнобильській АЕС стала новою точкою відліку історії атомної енергетики, показала наскільки загрозна сила атому, що вийшла з-під контролю і як тяжко з нею справитись.

Із кожною весною все далі і далі відходять у минуле чорнобильські події. Та від цього не стає меншим трагізм і біль від них. Перші роки чорнобильська катастрофа була у всіх на вустах. Але чим далі відступає від нас чорний квітень 1986 року, тим менша увага, турбота і допомога тим, кого накрив він своїм чорним крилом.

26 квітня дзвони сповістять, що 25 років тому впала на Землю біблійська зірка Полин – зірка нещастя і біди. І радіоактивне полум'я, яке вона принесла, палає на планеті і досі – невидиме, підступне, непереборне.

Єднав патріотизм

У суботу календар принесе День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. У цей день подумки згадається, як 26 квітня 1986-го о 1 годині 23 хвилини на ЧАЕС трапилась найбільша ядерна аварія в світі.

В атмосферу було викинуто майже дві сотні тонн радіоактивних речовин. Паливні таблетки розсипалися й перетворилися на тонкодисперсний пил, котрий легко переносився на великі відстані. Дійшов він і до нашого краю.

Співробітники станції зазнали внутрішнього опромінення в десятки разів більшого, ніж при падінні бомби на Хіросіму. Тієї ночі життя людства розділилося на періоди «до» і «після».

Чорнобильська катастрофа живе нині не тільки в документах, цифрах і статистиці, але й у спогадах і людських долях. У них вона може бути суб'єктивною й емоційною, зворушливою і жахливою, справжньою. Тоді майже півтори сотні наших земляків-ярмолинчан брали участь у ліквідації страшного лиха. Виконували різні роботи військовослужбовці і міліціонери, кухарі і водії, зв'язківці. Кожен з них працював з повною віддачею, не жаліючи ні сил, ні здоров'я. А єднав усіх патріотизм. Вони вболівали за доручену ділянку роботи. Тому є про що згадати нині Степану Іванюку та Руслану Дідорі, Віктору Загурі та Валерію Спажуку, Броніславу Посвистаку та Антону Кучеревичу, усім нашим землякам-ліквідаторам аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Таке, як кажуть, не забувається.

З кожним роком очевидців тих подій в цілому по країні дедалі меншає. І виросло вже покоління, котре знає про аварію тільки з різних засобів масової інформації та спогадів старших. Знають молоді люди, або, точніше сказати, чули, що це була трагедія, але масштаби її, очевидно, повністю не

усвідомлюють. Дехто й скептично твердить, що настане час коли про аварію на ЧАЕС забудуть. А даремно, адже, як свідчать недавні події в Японії, приручити мирний атом людству так і не вдалося.

Чорнобильські дзвони Ярмолинеччини

Незабутніми стали дні ліквідації катастрофи і для наших земляків. Серед них 38 водіїв тодішнього ремонтно - транспортного підприємства, 45 військовослужбовців, 18 медиків, 10 працівників міліції, чимало зв'язківців, кухарів. Нині в районі проживає 141 ліквідатор аварії на ЧАЕС. 17 з них - чорнобильці першої категорії, 131 - другої, 21 - третьої та 53 дитини, котрі відносяться до потерпілих від наслідків Чорнобильської катастрофи. Перебування в зоні стихійного лиха підірвало здоров'я багатьох з них. На жаль, часто ціна особистої мужності та професійного обов'язку є досить високою. Багато з них вже покинули цей світ.

Гасили полум'я біди

Про Чорнобильську трагедію сказано і написано багато. Ті наслідки і досі даються взнаки. Та біда на всіх одна і бодем озивається у серці кожного. То чорна сторінка в нашій історії, врешті, і в нашій свідомості. Не дай бог, щоб таке коли-небудь повторилось. Тоді ж літній сезон 1986 року для сотень наших земляків був насичений не відпочинком, а тяжкою працею на ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Більшість з них перебували у горнилі лиха. Не рахуючись з власним здоров'ям і вільним часом, виявляли наполегливість, завзяття, патріотизм.

Нині ж на Ярмолинеччині проживає 186 ліквідаторів аварії на ЧАЕС. Дванадцять мають першу категорію. Троє з них разом з начальником відділу з надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення райдержадміністрації Миколою Чорним напередодні сумнозвісної дати завітали у редакцію і поділились думками.

Віктор Гуменний
пенсіонер

Коли трапилась трагедія на Чорнобильській атомній електростанції я працював майстром райдорвідділу. А 26 червня уже брав участь в евакуації людей з зони лиха у Бородянку. З часом ніхто не рахувався. Доводилось виконувати нелегкі обов'язки і вдень, і вночі. Евакуацію завершили 10 липня. Опісля в Бородянці приступили до спорудження житла для потерпілих. Протягом кількох місяців бригада з двох десятків чоловік побудувала три типових будинки. Поруч зі мною працювали ярмолинчани Володимир Панчук, Віктор Розпоченюк, Олександр Стадник... А додому повернувся майже через півроку.

Олександр Мицюк

лікар-уролог райлікарні

Пригадую, 6 червня був призваний райвійськкоматом з обласного центру на посаду хірурга-ординатора медико-санітарного батальйону. Комплектація проходила у Славуті. А звідти триста охоронців здоров'я вирушили на місце дислокації - селища Вільча, що поблизу Чорнобиля. У наші обов'язки входили надання медичної допомоги місцевому населенню, військовослужбовцям, ліквідаторам аварії. Виконували й інші медико-профілактичні заходи. Словом, турбот вистачало. Але медики діяли чітко, професіонально, злагоджено. І все ж Чорнобильська катастрофа позначилась на нашому здоров'ї. Тому 29 липня закінчилось перебування медиків у зоні лиха.

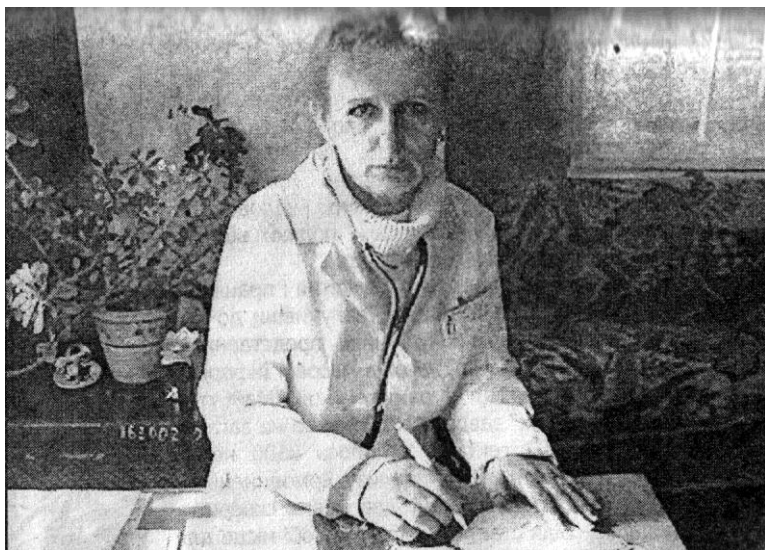
Микола Поліщук

лікар райсанепідемстанції

У кінці літа і на початку осені 1986 року, тобто майже два місяці, мені, безпосередньо довелось працювати в самому Чорнобилі, за кілометрів 7-8 від реактора. Тоді був керівником 11-ї Чорнобильської вахтової санстанції. Разом зі мною по 16 годин на добу, а то і більше працювали мої колеги Микола Яременко, Броніслав Посвистак, Іван Хоптяр, Артем Кармелюк. Ми здійснювали нагляд за об'єктами харчування та водопостачання.

... Ліквідатори. їх доля тісно переплелась з Чорнобилем. Вони гасили полум'я біди: хто чим міг, і хто як міг. Діяли за тодішніми законами, за покликом душі в ім'я того, щоб подібне лихо ніколи не повторилось.

Ліквідатори

В одній із бригад, які займались евакуацією населення з Чорнобильської зони працювала ярмолинчанка, лікар - педіатр Людмила Сєверіна. Дні напруженої роботи,

коли доводилось трудитись майже цілодобово та не зважати на втому й дотепер у пам'яті. Парадокс лікарської долі, піклуючись про інших, забуваєш про власну безпеку та здоров'я. Отож, не раз нагадують про себе чорнобильські дні та ночі.

Людмила Володимирівна - знана та шанована людина на Ярмолинеччині. Нині очолює дитяче відділення центральної районної лікарні. Отож, справ та клопотів вистачає. Бо ж несе відповідальність за головне - життя своїх маленьких пацієнтів. І найвища нагорода - це здоровий блиск в їх оченятах та щасливі посмішки. А найзаповітніша мрія - щоб наші українські діти мали змогу отримувати добротне збалансоване харчування, нові, ефективні ліки. На жаль, тепер це доступно далеко не всім.

Такі, як Людмила Сєверіна, завжди на передньому фронті. Там, де переважають інтереси громадські, де думати і приймати рішення доводиться не лише за себе. Саме тому люди обрали її депутатом районної ради.

Коли Віктор Загура, тоді наладчик швейних машин

комбінату побутового
обслуговування,
разом з колегами їхав
до Чорнобильської
зони був
переконаний: за
декілька днів
повернеться додому,
як і сказали. Проте

довелося відчути пекучого радіоактивного сонця цілий тиждень. А липень 1986-го став не лише рядком біографії, а етапом життя.

Віктор працював на одному з помивочних пунктів. Але роботу виконували різну: розвозили продукти харчування в місця дислокації людей, пакували та утилізували "забрудненні" речі. Коли ж повернувся в Ярмолинці, ні про пільги чи який-небудь певний статус і не думав. Хотів якнайшвидше пригорнути до серця найрідніших: дружину з донькою, провідати батьків у Стріхівцях.

Останні 12 років Віктор Загура віддав роботі у місцевій пожежній частині. У дні чергування за диспетчерським пультом завжди готовий прийняти тривожний сигнал. В колективі - шанована людина. Тому часто звертаються за порадою молоді. Бо ж хто, як не він, знає справжню ціну товариської підтримки. Та й досвідом ділиться з охотою.

Певно, фортуна повертається до тих, хто дорожить кожним прийдешнім днем, цінує життя здоров'я та радість,

бачити поряд рідних людей. Ось він, рецепт щастя від Віктора Загури.

В. Широкий

Подільняни рятували планету

Минуло 22 роки, але той день до нині об'єднує всіх одним спогадом, печаллю, надією. У цей день збираються та поіменно згадують ярмолинчани тих, хто ніс вахту біля розпеченого реактора, хто рятував життя, очищав сади і поля, щиро приймав переселенців.

Дещо особливим видався мітинг, присвячений річниці Чорнобильської трагедії цього року. Його учасники пам'ятною свічковою ходою пройшли до місця, де здавалось, гранітною горою осіло чорнобильське горе. Тут, на перехресті доріг, встановлено пам'ятний знак, присвячений жертвам 4 енергоблоку. А напис на табличці говорить, що тут з часом виросте пам'ятник.

Присутніх на зібранні того дня огортало весняне тепле сонечко. Про далекі трагічні дні згадував очевидець подій

головний санітарний лікар району Микола Яременко. Квітневої ночі, коли ніщо не віщувало біди, велетенське полум'я над четвертим реактором прорізало нічну темряву, перетворивши на жах безтурботний сон людей. Хвилювалась

Прип'ять, на допомогу поспішало сім тисяч подолян, серед яких і сто сорок два ліквідатори з району. Протистояли біді Анатолій Школьник, Віталій Бирко, Галина Фурик, Броніслав Посвистак, Леонід Бердула...

Вони у свій час не пожалкували нічого для відвернення бід, а нині самі потребують підтримки.

Про Чорнобильську трагедію говорив на мітингу селищний голова Василь Атаманчук, у скорботі звучали слова голови районної ради Валентина Мазура. Непоправною втратою озвалась у свідомості, статистика, озвучена т.в.о. голови райдержадміністрації Миколою Катеренчуком. Схилили голівки квіти у жіночих руках керівника апарату Галини Григоришиної. Животворні краплі святої води разом з щирою молитвою отця Миколая (Ковалика), митрофорного протоієрея, благочинного Ярмолинецького та Городоцького Православної церкви Київського патріархату, зросили 1,5 - тонний граніт, а запалені лампадки свідчили про вдячність та пам'ять тих, хто містечко Чорнобиль бачив лише на географічній карті.

З року в рік рідшають списки ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС, що і стала чорною візитівкою України. І не лише прапори опущені з цієї причини щороку. 26 квітня - це прискорене биття сердець тисяч знедолених так званим мирним атомом, які бачать досі покинуті домівки.

С. Шаран

Ятриться Чорнобильська рана

Напередодні чергової річниці аварії на Чорнобильській АЕС у райцентрі біля пам'ятного знака жертвам трагедії пройшов мітинг-реквієм. Керівники району разом із представниками громадськості та молоддю вшанували ліквідаторів аварії, котрі проживали та й досі живуть на Ярмолинеччині. На жаль, щороку меншим стає список рятівників-чорнобильців - багато через набуті хвороби йдуть із життя. Їх мужність та справжній героїзм увійде в історію України ще однією трагічною сторінкою. Про це говорили виступаючі на зібранні голова районної ради Валентин Мазур та т.в.о. першого заступника голови райдержадміністрації Станіслав Постніков. Вони вручили почесні нагороди ліквідаторам. Нагрудний знак «За героїзм та мужність» Віктор Іванович Чемерис отримував, сидячи у кріслі автівки. Чоловік вже не може самостійно ходити. А в небезпечній чорнобильській зоні опинився у перших числах після аварії. Працював там, як і вдома, водієм швидкої. А хворобам, які почали дошкуляти по приїзді додому, спочатку й не надавав значення, тим більше, не пов'язував їх із небезпечним відрядженням. Але вплив радіації зробив свою страшну справу. Нині у Віктора Івановича деформовані тазобедрені суглоби, руйнуються кістки. Рятівник-чорнобилець навіть у такому стані бореться із недугою, виконуючи щодня фізичні вправи. Йога підтримують рідні, особливо дружина Раїса, котра постійно поруч. Може, підтримкою стане й ця нагорода як своєрідне визнання самовідданості та хоробрості. Ордени «Герой-рятівник» отримали Анатолій Школьник та Віктор Загура. А медалі «За заслуги» удостоївся Віктор Матіящук.

Відзначали ярмолинчан і на обласному мітингу-реквіємі, приуроченому 23-й річниці Чорнобильської катастрофи. Нагороди «За заслуги» отримали Микола Кривошеев, голова районної організації «Союз Чорнобиль Україна» та Олександр Малашківський, який проживає в Москалівці. Медсестра швидкої допомоги Галина Мельник відзначена грошовою премією.

Загалом на Хмельничинні проживає понад 13 тисяч людей постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, 5 тисяч є учасниками ліквідації аварії.

В. Широкий

Без права на помилку

Після закінчення Кам'янець-Подільського медичного училища Броніслав Посвистак працював у районній санепідемстанції. Але недовго, бо отримав повістку до війська. Служити довелось три роки на Північному флоті. Умови були суворими. Та старшина першої статті успішно справлявся з фельдшерськими обов'язками.

У той період (а це було, на початку вісімдесятих) ще важче доводилось його молодшому рідному брату Йосипу. Той переніс тягар пекла війни у гірській країні Афганістан. І можна собі уявити, що коїлось у серцях батьків у Солобківцях. Про це, зокрема, написав у книзі «Життя прожити...» ярмолинецький прозаїк Антон Козак.

Брати листувалися. У скупих письмових надходженнях розповідали про армійські будні. Тоді й гадки не мав, що на долю старшого з них через кілька років випаде ще одне важке випробування.

Оспіваний мирний атом, здавалося б, приручений і покірний, вийшов з-під влади людини, вивертаючи на земну поверхню вогонь, розхукуючи отруту радіації, заподіяв 26 квітня 1986-го техногенно-екологічну катастрофу, яка сколихнула увесь світ. А через два місяці помічник санітарного лікаря Броніслав Посвистак уже перебував в епіцентрі подій. Вдома залишилась молода дружина і маленький син Антон, якому виповнилось лише півроку.

Тим часом батько на берегах Прип'яті трудивсь у поті чола. У середньому по вісімнадцять годин на добу довелось перебувати на ногах. Під його постійним контролем знаходилось дотримання комунальної гігієни ліквідаторами аварії на атомній електростанції. Довелось постійно обстежувати об'єкти водопостачання та соціальної сфери. Медичний працівник добре усвідомлював, що від його роботи залежить здоров'я тисяч чорнобильців. Ні, він аж ніяк не мав права на помилку. Натомість радіація спрацьовувала безпомилково. Вона «стріляла» без промаху. І її наслідки й досі відчуває на собі.

Відрядження в зону ліквідації страшного лиха мало тривати півмісяця, але Броніславу Повистаку довелось працювати там ще тиждень - заміна запізнилась. Зізнається, що побував і в Славутичі, і в населених пунктах радіаційної зони. Чітко виконував обов'язки із земляками Миколою Гордєєвим з обласного центру, В'ячеславом Пастернаком з

Городка... Мешкали разом у приміщенні хірургічного відділення райлікарні.

Незабутні дні ліквідації катастрофи не раз згадували під час розмови з колишніми колегами по роботі у райсанепідемстанції Миколою Яременком, Миколою Поліщуком, Іваном Хоптярем, Артемом Кармалюком. Таке не забувається ніколи, а Чорнобиль озивається болем.

Б. Фурман

Пам'ять з боєм переплелися

Ще у 2009 році відомий подільський архітектор Володимир Чехіра

розробив оригінальний проект пам'ятника героям-ліквідаторам та жертвам Чорнобильської аварії. Та за браком коштів його виготовлення

тривалий час все відкладалось. І ось торік у грудні під час вшанування чорнобильців голова райдержадміністрації Іван Кирилук заявив, що пам'ятник у Ярмолинцях у першому півріччі 2011-го буде.

Слово керівника району не розійшлося з ділом. У минулий вівторок з нагоди двадцять п'ятої річниці Чорнобильської трагедії на розі вулиць Хмельницької та Пушкіна відкрилась, як данина шани та пам'яті, архітектурна споруда, котрій немає аналогів на Україні.

Складається з чотирьох частин – стилобату, п'єдесталу, колони та ордену. Висота сягає 5,3 метра. На будівництво пішло понад тридцять чотири тисячі гривень. А на виготовленні та встановленні пам'ятника старанно працював колектив КРБП «Модерн» під керівництвом Віктора Чепрака.

Відкриття ж здійснили в урочистій обстановці керівники району та чорнобилець-ліквідатор Серік Мусуров.

Про наслідки найбільшого катаклізму минулого століття, героїзм та мужність тих, хто боровся зі страшним лихом, підкріплюючи це конкретними фактами, говорили у своїх

виступах на масовому зібранні голови райдержадміністрації Іван Кирилюк та районної ради Валентин Мазур, селищний голова Віктор Хоптяр, голова громадської організації чорнобильців Микола Кривошеев. Велику групу учасників ліквідації аварії на ЧАЕС нагороджено медалями „25 років героїчного подвигу“, грамотами районних адміністрацій та ради, пам'ятними подарунками. А безпосередньо на місцях отримали матеріальні допомоги інваліди першої групи Віктор Чемерис з Ярмолинець, Степан Нетребюк з Скаржинець, Дмитро Варшавський з Лугового.

Дарували присутнім номери художньої самодіяльності аматори сцени. До підніжжя новоспорудженого пам'ятника покладено вінки та квіти. Учасники вшанували хвилиною мовчання пам'ять загиблих та померлих чорнобильців.

Чорнобиль в пам'яті навіки

Чверть століття минуло відтоді, як світ шокувала страшна вість - вибух четвертого енергоблоку Чорнобильської атомної станції. Число постраждалих від аварії можна визначити лише приблизно.

У результаті аварії з сільськогосподарського користування було виведено близько п'яти мільйонів гектарів землі, знищені і поховані, закопані важкою технікою сотні дрібних населених пунктів. Чорнобильська аварія стала подією великого суспільно-політичного значення.

З нагоди відзначення 25-річчя з Дня чорнобильської трагедії у Ярмолинцях відбувся мітинг та урочистості. Багато ярмолинчан зібралися, щоб вшанувати ліквідаторів страшної аварії. Мешканці райцентру віддали честь героям, які не жаліючи свого здоров'я і навіть життя боролися з ядерною стихією.

У своєму слові Іван Кирилюк, голова районної державної адміністрації, згадав про лиха, які трапилися через аварію. Не оминув він увагою і тих, хто брав участь у ліквідації наслідків катастрофи.

«Вони працювали в небезпечній зоні, сміливо і з честю виконували громадянський обов'язок», - зазначив керівник краю.

Нині у районі проживає 210 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Очільник району подякував учасникам ліквідації трагедії за їх подвиг та побажав їм щастя, здоров'я, достатку.

Слова вдячності висловив учасникам ліквідації катастрофи на ЧАЕС і голова районної ради Валентин Мазур.

Він зазначив, що вшанування Чорнобильських дат - це данина пам'яті і вдячності тим, хто врятував не лише народ України, а й народи інших країн світу.

Звертався до присутніх і голова громадянської організації чорнобильців району Микола Кривошеєв.

Під час заходу від імені керівництва району ліквідатори наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції були нагороджені ювілейними медалями, грамотами та цінними подарунками. Матеріальні допомоги отримали інваліди першої групи.

Головним подарунком для чорнобильців стало відкриття Пам'ятника героям та жертвам Чорнобильської аварії. Ще кілька років тому за браком коштів не вдавалося вирішити питання з встановленням монумента. У грудні минулого року Іван Кирилюк пообіцяв, що питання по будівництву даного пам'ятника буде вирішено протягом першого півріччя 2011 року. Результат очевидний - діюча влада конкретним прикладом довела, що втілює в життя обіцянки. Вартість монумента - понад тридцять чотири тисячі гривень.

Упродовж мітингу відбулося покладання вінків і квітів до встановленого Пам'ятника. Ярмолинчани вшанували пам'ять загиблих внаслідок катастрофи хвилиною мовчання.

Схилимо і ми голови перед тими, хто загинув, рятуючи рідну землю і все людство від наслідків найбільшої у світовій історії атомної катастрофи.

Список літератури

1. Гасили полум'я біди // Вперед. – 2001. – 21 квіт.
2. Гуменюк А. Рятівник // Вперед. – 2006. – 21 квіт.
3. Підсумки та перспективи // Вперед. – 2006. – 21 квіт.
4. Славимо живих і мертвих // Шкіл. світ. – 2007. – квіт.
5. Фурман Б. Що показало обстеження // Вперед. – 2009. – 24 квіт.
6. Фурман Б. Без права на помилку // Вперед. – 2009. – 11 груд.
7. Фурман Б. Пам'ять з болем переплелися // Вперед. – 2011. – 29 квіт.
8. Чорний М. Чорнобиль – 20 років потому // Вперед. – 2006. – 21 квіт.
9. Чорний біль Чорнобиля // Вперед. – 2006. – 21 квіт.
10. Шаран С. Подоляни рятували планету // Вперед. – 2008. – 2 трав.
11. Широкий В. 26 квітня – день чорнобильської трагедії // Вперед. – 2008. – 25 квіт.
12. Широкий В. Вшанували чорнобильців // Вперед. – 2008. – 19 груд.
13. Широкий В. Як це було // Вперед. – 2009. – 24 квіт.
14. Ятриться чорнобильська рана // Вперед. – 2009. – 1 трав.

